

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою
«Міжнародна економіка»

НА ТЕМУ: УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43

Орловська Анна Олександрівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Козак Юрій Георгійович

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах поглиблення інтеграції України у всесвітнє господарство і вступу в СОТ проблема функціонування сільського господарства України в новому середовищі міжнародної координації економічної політики стає особливо актуальною і вимагає пошуку шляхів вирішення.

Україна має великий потенціал для розвитку сільського господарства і збільшення експорту сільськогосподарських товарів. Для цього є сприятливі кліматичні умови, значні водні ресурси, родючі землі, надлишок робочої сили. Однак, можливості для розширення експорту аграрного сектору економіки використовуються далеко не повною мірою. Правові основи кооперації на національному рівні не відпрацьовані, державна підтримка експортного сектора неефективна, матеріально-технічна база експортного сектора слабка, не розроблена комплексна система забезпечення матеріальними ресурсами і система виробничого обслуговування експортерів; недостатньо розвинена інтеграція в області виробництва, заготівлі, переробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції.

Матеріальна зацікавленість експортерів у результатах праці низька, відстають від життя наукові дослідження проблем розвитку сільського господарства, в тому числі питань, пов'язаних з експортом нетрадиційних сільськогосподарських товарів, раціональної організацією і підвищенням ефективності виробництва.

Вирішення цих питань становить значний інтерес для наукових досліджень. Аналіз стану експорту сільськогосподарських товарів, факторів і тенденцій його розвитку, впровадження передового зарубіжного досвіду можуть і повинні стати одним з основних умов підвищення ефективності експорту сільськогосподарської продукції української держави та її регіонів, що сприятиме збільшенню експортних валютних надходжень в країну і підвищення добробуту населення.

Слід відзначити, що вагомий внесок у дослідження проблем торгівлі продукцією сільськогосподарської галузі на світових ринках зробили такі вчені, як В. П. Андришин, В.Г. Андрійчук, Т.Л. Безрукова, В. В. Бессонов, А. В. Бондаренко, Т. І. Бондарева, К. С. Брензович, Є. М. Воробйов, В. Є. Єрмаченко, О. А. Кириченко, О. Є. Кузьмін, С. С. Морозов, О. Д. Огданська, В. І. Россоха, Л. А. Русаков, Н.С. Ричіхіна, М. І. Стегней, Д. Г. Сухих, А. С. Ткаченко, Ю. В. Токарев, Н. М. Тюріна, В. Г. Чернишев, Л. І. Чернобай, О. І. Шкуратов та інші. Однак, проблема зовнішньої торгівлі продукцією сільськогосподарської галузі на рівні Одеському регіону є мало дослідженою в науковій літературі.

У зв'язку з цим, **мета роботи** полягає у дослідженні стану та шляхів удосконалення експорту сільськогосподарської галузі в Одеському регіоні.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) визначити сутність та складові експорту продукції сільськогосподарської галузі ;
- 2) з'ясувати чинники, що впливають на регіональний експорт продукції сільського господарства;
- 3) розглянути методичні підходи аналізу експортного потенціалу галузі сільського господарства;
- 4) провести оцінку організаційно-економічних передумов формування сільськогосподарського експорту Одеського регіону ;
- 5) здійснити аналіз чинників, що впливають на сучасний стан експорту продукції сільського господарства в Одеському регіоні;
- 6) дослідити сучасний стан та динамік експорту продукції сільськогосподарської галузі в Одеському регіоні;

7) запропонувати шляхи підвищення експортного потенціалу підприємств сільськогосподарської галузі Одеського регіону;

8) обґрунтувати можливості нарощення експорту органічної продукції сільськогосподарської галузі Одеського регіону.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес здійснення експорту сільськогосподарської галузі на регіональному рівні.

Предметом дослідження в роботі є теоретичні та науково-практичні аспекти удосконалення експорту сільськогосподарської галузі на прикладі Одеського регіону

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та визначених завдань в дипломній роботі використана система загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Так, для дослідження теоретико-методичних засад аналізу експорту продукції сільськогосподарської галузі були застосовані методи ключових понять, порівняння, класифікації, групування, індукції та дедукції. Економіко-аналітичний метод, методи вертикального та горизонтального аналізу, SWOT та PEST аналіз були використані під час аналізу сучасного стану експорту продукції сільськогосподарської галузі в Одеському регіоні. Для обґрунтування шляхів удосконалення експорту продукції сільськогосподарської галузі Одеського регіону використано системний підхід, наукову абстракцію та узагальнення.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи проаналізовано закони України та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична звітність Одеської області та України, програми розвитку агропромислового комплексу Одеського регіону.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези: Орловська А.О. «ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ЙОГО ЗНАЧЕННЯ І ФАКТОРИ ВПЛИВУ» // Наукова студентська конференція Факультету міжнародної економіки ОНЕУ «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки», Одеса, 13 квітня 2021 р, обсяг 0,3 авт.арк.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 96 сторінок. Робота містить 13 таблиць та 25 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ» розглядаються теоретичні аспекти експортної діяльності сільськогосподарської продукції, проаналізовано чинники, що впливають на регіональний експорт продукції, узагальнено методи визначення показників експортної діяльності.

У другому розділі «АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ» проведена оцінка експортної діяльності Одеського регіону, здійснено аналіз чинників, які впливають на експортну діяльність регіону.

У третьому розділі «ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ» запропоновано низка заходів для нарощування обсягів зовнішньоторговельного обороту підприємств регіону, обґрунтовано розвиток органічної продукції сільського господарства, що мають призвести до збільшення експортної діяльності Одеського регіону.

Висновки

1. Експорт продукції сільськогосподарської галузі – це її вивезення з економічної території певної країни без зобов'язань про зворотне ввезення. В свою чергу, експортна діяльність - це система відносин, які виникають між економічними суб'єктами в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання сільськогосподарської продукції на зарубіжних ринках. Роль експорту сільськогосподарської продукції проявляється в тому, що він є важливим сектором національного і світового господарства, відіграє важливу роль у розвитку людського капіталу, впливає на функціонування і розвиток матеріального виробництва, забезпечує якість економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни.

2. На процес здійснення регіоном зовнішньої торгівлі товарами сільського господарства впливають фактори внутрішнього та фактори зовнішнього середовища. До зовнішніх факторів слід віднести: державно-адміністративні, науково-технічні, кон'юнктурні, демографічні, соціально-політичні та природні. Внутрішні основні фактори включають чотири групи: організаційні, технологічні, фінансово-економічні та ринкові. Також фактори, що здійснюють вплив на регіональний експорт продукції сільського господарства, можна класифікувати за ступенем взаємозалежності, за можливістю прогнозування та контролю, за способом оцінювання та вимірювання; за часом та тривалістю дії; за характером впливу на ефективність експортної діяльності та іншими критеріями.

3. Дослідження експортного потенціалу галузі сільського господарства передбачає проведення аналізу внутрішнього експортного потенціалу (аналіз використання ресурсів, оцінка конкурентоспроможності експортної продукції, аналіз ефективності діяльності підприємств галузі) та зовнішнього експортного потенціалу (аналіз зовнішньоекономічних чинників, оцінка маркетингу і збуту експортної продукції, аналіз інноваційного потенціалу підприємств галузі). При цьому основними показниками аналізу експортного потенціалу сільськогосподарської галузі є: ефективність виробництва експортної продукції, частка інноваційної продукції та ефективність продажу експортної продукції. Основними підходами до оцінки ефективності експортної діяльності підприємств сільськогосподарської галузі є витратний, балансовий, порівняльний, індикаторний та збалансованої оцінки.

4. Проведене дослідження організаційно-економічних передумов формування сільськогосподарського експорту Одеського регіону дає змогу стверджувати, що сільське господарство є однією з найважливіших складових економіки Одеської області. При цьому, сільське господарство Одеського регіону в основному спрямоване на виробництво

рослинної продукції. Однак, за період 2011-2020 років експортні можливості Одеського регіону з виробництва продукції рослинництва знизилися, що пов'язано зі зменшенням валового збору майже всіх видів рослинної продукції. В свою чергу, сектор тваринництва займає набагато меншу частку в загальному обсязі валової продукції сільського господарства Одеського регіону. При цьому, в динаміці експортні можливості Одеського регіону з виробництва продукції тваринництва значно зменшилися, що пов'язано зі зниженням обсягу виробництва м'яса, молока, яєць та інших видів продукції тваринного походження.

5. На сучасний стан експорту продукції сільського господарства в Одеському регіоні впливає велика кількість чинників. До основних зовнішніх слід віднести ситуацію на зовнішніх та національному ринку, наявність економічних криз. До внутрішніх можна віднести державну підтримку сільськогосподарського виробництва та стан менеджменту. Проведений SWOT-аналіз дозволив виявити сильні, слабкі сторони, а також можливості та загрози Одеського регіону в контексті експортних операцій щодо сільськогосподарської продукції. Встановлено, що переваги менші за слабкості, а можливості перевищують загрози. На основі проведеного PEST - аналізу встановлено, що існуючі загрози щодо політичних, економічних, соціальних та науково-технічних факторів не сприяють розвитку експорту продукції сільського господарства в Одеському регіоні.

6. За результатами оцінки сучасного стану та динаміки експорту продукції сільськогосподарської галузі в Одеському регіоні можна зробити висновок про зменшення обсягів експорту продукції сільськогосподарської галузі Одеського регіону на протязі 2018-2020 років. Це свідчить про втрату позицій Одеського регіону на міжнародних ринках сільськогосподарської продукції. Також слід відзначити, що основну частку експорту аграрної продукції з Одеської області складають продукти рослинного походження. Другу позицію в експорті продукції сільськогосподарської галузі Одеського регіону займають жири та олії тваринного або рослинного походження, третю – готові харчові продукти, а останню – живі тварини та продукти тваринного походження.

7. До основних шляхів розвитку та реалізації експортного потенціалу підприємств сільськогосподарської галузі Одеського регіону слід віднести: підтримку інтересів підприємств на зовнішніх ринках; залучення іноземних інвестицій; фінансову допомогу з боку регіональної та центральної влади; підготовку кадрів для роботи у сфері зовнішньоекономічної діяльності; формування регіональних сільськогосподарських кластерів; інформаційне забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств. Нарощення експорту продукції сільськогосподарської галузі Одеського регіону має здійснюватися за рахунок рівномірного розвитку різних форм господарювання;

удосконалення економічного механізму господарювання (особливо державної підтримки галузі тваринництва); стабільністю конкурентних позицій на зовнішніх ринках; високих темпів техніко-технологічного виробництва.

8. Для Одеського регіону важливим завданням є посилення ролі експорту органічних товарів сільськогосподарської галузі. На сьогоднішній день Одеський регіон має значний потенціал розвитку виробництва органічної продукції. Продукція органічного походження стає все більш привабливою для європейського споживача. Враховуючи те, що Одеський регіон має потужний потенціал сільськогосподарської галузі, він може стати одним із провідних експортерів цієї продукції на ринку ЄС. Тому сьогодні необхідно посилювати свідомість населення стосовно переваг органічних товарів, поліпшувати імідж органічного виробництва через усі наявні інформаційні канали (телебачення, Інтернет, газети, журнали, зовнішню рекламу, виставки, ярмарки) та здійснювати міжнародну торговельну політику за допомогою вдосконалених інструментів регулювання торгівлі продукції сільськогосподарської галузі. Органічна продукція, вироблена в Одеському регіоні здатна витримати відповідність міжнародним стандартам і бути конкурентоздатною на світовому ринку.

Анотація

Орловська А.О., Удосконалення експорту сільськогосподарської галузі в Одеському регіоні

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2021 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження процес здійснення експорту сільськогосподарської галузі на регіональному рівні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти основ експортної діяльності сільськогосподарської продукції, основні групи товарів експорту та їх регіональний поділ, проаналізовано чинники, що впливають на регіональний експорт даної продукції.

Визначено основні напрями виробничої спеціалізації Одеського регіону в сільському господарстві. Здійснено аналіз експорту регіону, визначено чинники, які обмежують та заважають експортній діяльності.

Запропоновано шляхи удосконалення експортної діяльності регіону, зокрема за рахунок розвитку органічної продукції сільського господарства.

Ключові слова: експортна діяльність, зовнішньоторговельний оборот, Одеський регіон, сільськогосподарська продукція, органічна продукція.

ANNOTATION

Orlovskaya A.O., Improving the export of the agricultural sector in the Odessa region

Qualifying work for a bachelor's degree in the specialty 292 "International Economic Relations" in the educational program "International Economics". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2021

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the process of exporting the agricultural sector at the regional level.

The paper considers the theoretical aspects of the basics of export activities of agricultural products, the main groups of export goods and their regional division, analyzes the factors influencing the regional export of these products.

The main directions of production specialization of the Odessa region in agriculture are determined. The analysis of the region's exports is carried out, the factors that limit and hinder the export activity are determined.

Ways to improve the export activity of the region, in particular through the development of organic agricultural products, are proposed.

Key words: export activity, foreign trade turnover, Odessa region, agricultural products, organic products.